

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ ЗА ПРИВРЕДУ И ПРАВОСУЂЕ У НОВОМ САДУ

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

-обавезна садржина-

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовао комисију</p> <p>Одлуком Наставно–научног већа Правног факултета за привреду и правосуђе број 8/5 од 20.06.2016. године, одређена је Комисија за оцену докторске дисертације за јавну одбрану Драгана Божовића под називом „Учинак Канаде у конфликту на Западном Балкану (1991-1999)“. Докторска дисертације је пријављена.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>Проф. др Драган Симеуновић, редовни професор, ужа научна област: „политичке науке“, изабран у звање 1999.године, запослен на Факултету политичких наука Универзитета у Београду, коментор.</p> <p>Проф. др Жељко Бјелајац, редовни професор, Кривичноправна и јавноправна ужа научна област, изабран у звање 2013.. године, запослен на Правном факултету за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду, ментор и члан Комисије.</p> <p>Др Мина Зиројевић, научни саветник, ужа научна област: „безбедност“, изабрана у звање 2013. године, запослена на Институту за упоредно право у Београду, председник Комисије.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Драган (Марко) Божовић</p> <p>2. Датум рођења, општина, Република: 06.08.1960. године, Котор, Р. Црна Гора</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе Факултет политичких наука у Београду 1994. године, на тему „Комуникациона теорија Карла В. Дојча и међународни односи“.</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука Безбедност</p> <p>5. Публиковани радови по категоријама:</p> <ol style="list-style-type: none">„ Концепт регионалног конфликтног подсистема- према квантитативном приступу“, Реферат на научном скупу „Црна Гора и савремена дипломатија“, Котор, 27.06.1998.год;„Дипломатија на више колосјека“, Чланак објављен у часопису Удружења за истраживање спољне политике <i>Foreign Policy Review</i>, бр.2 1998.Идеолошки заокрет у канадској политици безбједности- Харперов конзервативизам, (стр. 559-572) чланак у часопису <i>Култура полиса</i>, бр.29 (2016)Агенда људске безбједности- идејна основа и развој у оквиру канадске спољне политике, чланак објављен у часопису <i>Право- теорија и пракса</i>, бр.1 (2016)Теорија и политика Либералног интернационализма у 90-тим годинама и појам хуманитарне интервенције, чланак је објављен у часопису <i>Култура полиса</i>, бр. 30 (2016)

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: „Учинак Канаде у регулацији конфликта на Западном Балкану (1991.-1999.)“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са знаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторски рад кандидата Драгана Божовића под насловом „ Учинак Канаде у регулацији конфликта на Западном Балкану (1991.-1999.)“ написан је на 224 страна стандардног формата. Увод обухвата 11 страна, потом друго поглавље, Теоријски оквир, 46 стране, треће поглавље, Идејне основе канадске спољне политике, 35 стране, четврто поглавље, Ангажман Канаде на Западном Балкану, 112 страна, као и Закључак, 6 страна. Списак литературе обухвата 14 страна. У Додатку докторске дисертације су дата три прилога, и то: прилог бр.1 „ Извод из повеље УН-а“ ,4 стране ; прилог бр.2 „Бели папир о одбрани 1994“, 17 страна и прилог бр.3 „Упутство о заједничкој доктрини“, 10 страна.

Докторски рад представља заокружену логичку целину у научном и методолошком смислу. Текст рада је, после обављеног аналитичког увида уз 196 консултованих библиографских јединица страних и домаћих аутора, као и оригиналних докумената, научно аргументован.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

У првом поглављу, у уводу разматрању, аутор је је методолошки коректно формулисао проблем, предмет и циљеви рада, као и научни и друштвени значај истраживања. Исто тако су методолошки коректно постављене полазне хипотезе. Кандидат је изнео кључне аргументе у вези са друштвеном и научном оправданошћу истраживања.

Аутор је методолошки консеквентно пришао вредносно орјентисаном предмету истраживања користећи методске технике примерене његовом властитом конструктивистичком полазишту. Посебно је вредан ауторов приступ у вези са применом методске технике студије случаја, која је омогућила боље разумевање комплексне реалности Западног Балкана током деведеситих година, детаљним приказом конкретних примјера канадског ангажмана у Регији.

У овом делу рада аутор је дао коректан приказ структуре рада са кључним објашњењима у вези коришћених извора и релевантних аутора.

У другом поглављу, аутор разрађује основни теоријски оквир, који је био неопходан за разумевање сложених политичких процеса у конфликтном контексту Западног Балкана деведеситих година.

Аутор полази од става да идеје детерминишу исходе у политици, у духу теоријског правца конструктивизма, опонирајући класичној парадигми реализма да стабилни интереси одређују политичко понашање. Ово полазно стајалиште аутор систематично провлачи и пропитује на примеру канадске спољне политике у начелу, као и посебно у односу на Западни Балкан.

Веома је вредно ауторово запажање о улози институција у процесу трансформације идеја у одређену практичну политику, али и њихова инертност у односу на прихватање нових идеја, које би могле да подрију њихову егзистенцијалну основу.

Како се ради о изразито вредносно орјентисаном истраживању аутор је посебну пажњу посветио либералном схватању етике у међународној политици, по коме је могућа егзистенција политичке моралне заједнице и преко граница националне државе. Ову либералну тезу касније аутор веома ригорозно испитује на конкретним примјерима из домена властитог предмета истраживања.

У оквиру анализе моћи, за теоријско утемељење ове дисертације веома је значајно запажање аутора у вези значаја „дипломатије нише“, која је веома продуктивна за средње силе у међународној политици, где спада и Канада. Примена овог концепта на канадску спољну политику потврђује тезу да је усмеравање спољно-политичких ресурса на одређено специфично подручје оправдано јер доноси дипломатски успех.

Аутор правилно запажа да адекватна примена „дипломатије нише“ помера тежиште међународне дебате са класичног реалистичког приступа у коме доминирају само силе са највећом политичком моћи, и то аргументује преко примера из америчко-канадских односа, у коме Канада као средња сила, применом „дипломатије нише“ успева да оствари повољан исход, иако се то не би могло очекивати из угла политичког реализма.

У дисертацији је посебно посветљена етичка димензија политичког концепта људске безбедности, позивањем на директна искуства конкретних људи, који нужно не припадају нашим властитим генеричним групама, дакле оних „других“.

Аутор се посебно фокусира на појашњење и разраду ужег схватања људске безбедности, које је кључно за даљу разраду његовог предмета истраживања. У разради овог појма он се директно бави узроцима и последицама од насилних конфликта на примеру Западног Балкана.

Приступ у коме се појам људске безбедности испитује кроз дискурзивну раван, а који аутор користи у овом делу рада, веома је продуктиван за испитивање политичке димензије овог појма. Тако се долази до јасне спознаје да људи на специфичне начине, у складу са културом и околностима, траже личну, материјалну, психолошку и егзистенцијалну безбедност.

Исто тако, аутор скреће пажњу на улогу политичких лидера у креирању и реализацији концепта људске безбедности као спољно-политичке агенде.

У овој докторској дисертацији политичка агенда људске безбедности сагледана је у перформативној равни на начин да је могуће вршити валидне анализе учинака те агенде евалуацијом конкретних учинака, што је у четвртном поглављу искориштено за евалуацију учинака канадске политике на Западном Балкану.

Аутор посебно појмовно разрађује природу међународних сукоба након завршетка Хладног рата и врши критичку анализу неолибералног концепта „нових ратова“ и међународних интервенција у циљу њихове контроле, са позиција критичке теорије. Тако по либералном схватању, заустављање и санирање последица овог типа ратова захтијева глобални приступ заснован на принципима ужег схватања људске безбедности, уз кориштење разних метода интервенционизма, које у принципу могу да спроводе западне земље развијене либералне демократије, и чија је мисија успостављање института либералне демократије у кризним подручјима у којима се интервенише. Аутор истиче да је овај приступ стереотипан, линеаран и редукционистички орјентисан, те је стога и дугорочно тешко одржив.

У трећем поглављу аутор елаборира идејне основе канадске спољне политике, полазећи од претпоставке да је доктрина либералног интервенционизма главно идејно полазиште те политике. Он систематично образлаже основне претпоставке ове доктрине, и то прву претпоставку да су актери међународне политике појединци, као и друштвене групе, чији интереси обликују понашање државе на међународном плану. Друга претпоставка се односи на схватање да је држава само један од сегмената друштва, која на основу агрегације интереса артикулише интересе

заједнице на спољни план, преко мреже репрезентативних институција. Трећа претпоставка је да се на међународном плану развијају интеракције актера са одређеним преференцама, на скали од сарадње до конфликта.

Аутор на канадском примјеру испитује либералну тезу да друштвени контекст једне државе детерминише преференце на међународном плану и долази до закључка да је ова теза у великој мери применљива на канадску спољну политику. Основно ауторово полазиште је да у суштини интенционални акти, тј. намјера, има примат над самом политичком моћи, којом располаже држава по себи. Ову тезу он успева да примени у својим анализама спољно-политичких акција Канаде и других западних сила током ратова на Западном Балкану деведесетих година прошлог века.

У разматрању канадске политике либералног интернационализма аутор скреће пажњу на дубоке историјске и идеолошке корене ове доктрине у канадској политици. Исто тако, он запажа да је та доктрина послужила Канади да изгради препознатљиву спољно-политичку стратегију након Хладног рата, у времену опште безбедности која је настала одсуством класичне матрице конфронтације двије супростављене супер-силе на међународној сцени.

Идејна парадигма се даље испитује у ширем унутрашњем политичком контексту канадског друштва и констатује се постојање значајних унутрашњих сукоба и полемика око питања реализма и идеализма у канадској спољној политици, проблематизује се питање националног интереса, државног суверенитета, безбедности и економског развоја, али исто тако и борба за праведнији свет, спољне промоције канадске либералне демократије и заштита жртва насиља у удаљеним дјеловима свијета.

Аутор посебно скреће пажњу на значај спољне политике Пјера Трудоа, из почетка седамдесетих година прошлог вијека, која је попримила глобалну димензију, преко спољно-политичких пројеката као што је било успостављање односа са комунистичком Кином, унапређења међународног мира и стабилности посредовањем у циљу релаксације односа Исток-Запад, контроле конвенционалног наоружања и режима неширења нуклеарног наоружања, као и решавање глобалне неједнакости између Севера и Југа.

У разрази идејног приступа канадској спољној политици аутор посебно обрађује улогу личности у креирању и имплементацији спољно-политичке агенде људске безбедности, као продукту доктрине либералног интернационализма. Он посебно скреће пажњу на улогу Брајана Малрунија, канадског премијера у који је у спољну политику Канаде почетком деведесетих година снажно промовисао вредносно орјентисану, етичким принципима вођену спољну политику. Аутор се посебно фокусира на његово лобирање у УН за међународну интервенцију у југословенску кризу 1991. године. У даљој разрази он анализира Малрунијев принцип „новог интервенционизма“, као један од првих политичких приступа за рјешавање те кризе.

Посебно се подвучи значај еманципације канадског комплекса од америчке доминације у међународној политици, који се десио пред крај Малрунијевог мандата и онда посебно током мандата следећег премијера Канаде Жана Кретјена. Аутор уочава и разрађује сегменте те аутентичне спољно-политичке орјентације Канаде, као веома независне, средње силе у међународним односима тог времена.

Аутор је исправно означио Лојда Аксвортија, министра спољних послова Канаде у другој половини деведесетих година, као једног од главних идејних фактора канадске политике либералног интернационализма тог времена. Он посебно истиче његову способност да авангардне политичке идеје успешно примени у оквиру спољно-политичког програма канадске владе.

У разматрању канадске вредносно-орјентисане спољне политике аутор полази од веома јасних властитих критеријума да вредносно орјентисана спољна политика треба да буде реализована методама које су вредносно прихватљиве, да се не ограничи на ниво прокламације само декларисаних циљева, већ да буде у стању да испоручи позитиван резултат, који је подложен објективној процени.

Аутор истиче да је промоција вриједности канадског друштва на спољни план једно веома радикално полазиште за односе са светом јер је постављена као оперативни циљ спољне политике, уместо да те вредности детерминишу канадске спољно-политичке циљеве.

Запажа се веома систематичан приступ аутора у вези са етичком дилемом моралне оправданости спољних интервенција, које су саставни део канадске агенде људске безбедности. Он истиче да хуманитарне интервенције тешко да могу имати морално оправдање. Оне до извесне мере могу имати контингентне моралне учинке, али тешко да могу имати принципијелно морално оправдање, јер не постоји задовољавајуће теоријско полазиште, као ни адекватне стратегије за њену успешну примену.

У четвртог поглављу аутор испитује своју основну хипотезу о карактеру и резултатима спољно-политичке агенде канадске владе током деведесетих година прошлог века на простор Западног Балкана, у контексту кризе и ратова на том простору. У циљу оперативне разраде предмета истраживања детаљно се истражује конфликтни контекст у регији Западног Балкана у том времену. Аутор посебно подвлачи значај промена које су настале на глобалном плану након краја Хладног рата, посебно на Регију коју испитује. Тако он истиче да се нови поредак ослањао на једину преосталу супер-силу, која је успела да оствари доминацију и у оквиру мултилатералног система УН-а. Тако УН призводе нове режиме и норме у духу либералног интернационализма, сагласно националном интересу и либералним вредностима америчке спољне политике, што ће имати директне последице на ток и решавање југословенске кризе.

Тако аутор исправно закључује да узроке распада СФРЈ, као и избијање и решавање насилних сукоба треба сагледати у контексту успостављања новог међународног поретка, заснованог на премисама либералне политике кључних западних сила, међу којима и Канада има своје значајно место. Такође је исправан закључак аутора да кључни интерни актери кризе у вези са распадом СФРЈ и ратовима који су уследили, нису успели да схвате значење

и последице глобалних промена у међународној политици, што ће на крају вратити земљу у пред-политичко стање и изазвати огромне патње и страдања цивилног становништва, што је делом и предмет истраживања ове дисертације.

Исто тако, аутор скреће пажњу да је криза поводом распада СФРЈ, неочекиваном динамиком и догађајима утицала на неадаптирано понашање укључених екстерних актера, у првом кораку ЕЗ а касније и УН-а. Није било могуће постићи кохерентан, заједнички наступ најважнијих екстерних актера између осталог и због разлике у ставовима на доктринарном, идејном плану, који се посебно елаборира у овој дисертацији. УН се орјентисала у односу на класични научени приступ надгледања поштовања мира између сукобљених страна, на основу искуства из мировних операција из времена Хладног рата.

Аутор исправно закључује да су различити национални интереси и спољно-политичке орјентације кључних актера у оквиру УН, на почетку кризе утицали на одсуство јасне политичке орјентације и оперативности УНПРОФОР-а. Он истиче да су кључни екстерни актери у оквиру УН-а усагласили стратешки наступ и подигли ниво интер-операбилности током самог одвијања кризе, учећи на сопственим пропустима и грешкама. Аутор даље закључује да су се главни екстерни актери, УН и НАТО, нашли у истом конфликтном простору, преузимајући значајне ризике и одговорности, тако да су током кризе почели активно сарађивати и временом градити заједничке мировне агенде, посебно у фази изградње мира на конфликтним подручјима. Аутор исправно запажа да се, почевши тек од 1993. године, Клинтонова администрација активно укључује у мировни процес у БИХ и почиње да предводи међународну коалицију кампањом ваздушних удара у циљу наметања мира, који је у целини имплементирала тек 1995. године, а копнена војска САД-а стигла је у БИХ тек након потписивања Дејтонског мировног споразума.

Исто тако, важно је запажање да извођење операције наметања мира од стране САД, тако што ће се заобићи начело непристрасности према свим интерним актерима у сукобу и једног од актера прихватити као партнера, значи неконзистентност у односу на изворни либерални принцип непристрасности према странама у сукобу.

Аутор истиче да ЕУ као регионална сила која је од самог почетка била инволвирана у рјешавање конфликта, није показала да посједује довољно капацитета да конфликт усмерава ка његовом окончању, у највећој мери због чињенице да се у међународној политици не легитимеше као јединствен актер са јасно дефинисаним интересом, већ као агрегат са често супростављеним интересима појединачних држава.

У дисертацији се наводи коректна оцена да је основна тековина Дејтонског мировног споразума заустављање хуманитарне катастрофе у БИХ и изградња мира. Међутим, подвлачи се да се ради о типу интервенционистичког мировног споразума реализованог јаким притиском доминантног екстерног актера, САД. Он је креиран у духу либералног интернационализма, тако да у његов домен даље улази читав спектар процеса, као што су помирење између сукобљених страна, реконструкција ратом разорене државе, као и изградња новог државног и политичког оквира и заштита људских права. Консеквентно овој оцени, аутор истиче да се овакав модел успостављања државе на либералним принципима, предвиђен Дејтонским мировним споразумом, показао веома тешко провољивим због доминантног процеса етничке групне идентификације који детерминише доминантне ставове и осјећања појединаца у правцу партикуларизма и отуђења од идеје заједничке државе.

Аутор истиче важну оцену да је Дејтонски мировни споразум је утицао на развој политичке ситуације на Косову, који је кулминирао НАТО интервенцијом 1999. године. По његовом мишљењу, одлука да се питање косовске кризе не расправља на конференцији изазвало је резигнацију и фрустрираност међу косовским Албанцима, као и осјећај отуђености од међународне заједнице.

У дисертацији се на систематичан начин истражује канадско учешће у мисији успостаљања мира у Босни и Хрватској, у оквиру УНПРОФОР-а. Аутор закључује да је обим и комплексност сукоба веома је превазилазио постојеће капацитете УНПРОФОР-а, као и домен његовог мандата. Тако је и канадски контингент био под притиском тешко достигнућних учинака и „бурнинг-оут“ синдрома. Аутор користи веома детаљне аналитичке поступке у процени појединачних послова и задатака који је обављао канадски контингент и закључује да је канадски контингент, на основу традиционалне културе и искуства, показивао висок степен иницијативности и предузимљивости у циљу превазилажења тих ограничења. Канадски напори у том правцу укључивали су чврсто преговарање уз пријетњу силом (операција заузимања аеродрома Бутмир у Сарајеву), употребу војне силе у циљу постизања циљева мисије (акција у Медачком цепу), иницијативност и предузимљивост (подршка генералу Мориону у мисији према Сребреници).

Аутор скреће пажњу на канадски допринос и након окончања мисије УНПРОФОР-а. Упркос проблемима са којима су се суочавале канадске снаге током тог мандата, канадска влада је донијела одлуку о наставку ангажмана у оквиру ИФОР-а. Иако су снаге редуковане на половину, оне су и овог пута одиграле значану мисију стабилизације на Западном Балкану. Исто тако, истиче аутор, канадска влада је подржала став да је за послератни развој неопходно присуство међународних снага, тако што је продужила мандат својих снага на СФОР, чија је мисија била помоћ у стабилизацији мира и изградњи демократских институција у БИХ. Посебан је допринос канадских снага у потискивању оних политичких снага у БИХ које су дјеловале у смеру јачања затегнутости између конститутивних народа у БИХ, и касније у сузбијању организованог криминала, као рецидива предходног рата.

Веома је значајно запажање аутора да је канадска агенда људске безбедности веома је допринијела новом стратешком концепту НАТО-а, који је подразумевао много шири мандат на плану регионалне сигурности према суседима, ван постојећих граница држава Алијансе.

Исправна је категоризација конфликтног контекста као унутар-државног, јер су се конфликти у Хрватској и БИХ се се одвијали као интерни сукоби, са недржавним насилним актерима, на ограниченим локалним подручјима,

и често са циљем изазивања енормних људских патњи, прогона и етничког чишћења. Тако аутор истиче да је фокусу канадских мировних напора је стога била заштита појединаца и њихових заједница, што је било у складу са природом канадске агенде људске безбедности. Активности на терену, и разни облици интеракција, на скали од кооперативних до екстремно конфликтних, у бити су, кроз постојећи локални дискурс, обликовали и канадски приступ одржавања мира.

Успјешном применом методе студије случаја на сукоб канадских и хрватских снага у Медачком цепу аутор је дао детаљан приказ амбијента и изазова са којима се суочавала канадска мисија у Хрватској.

Аутор правилно уочава кључна ограничења интерне и екстерне природе, са којима се суочавао канадски контингент у оквиру мировне мисије УНПРОФОР-а. По њему, кључни лимитирајући фактор био је низак ниво политичке сагласности кључних актера интервенционизма у оквиру мисије УН-а. Исто тако, када је политичка сагласност била постигнута и тиме подигнута ефективност мировних снага на терену, у исто време није постигнута задовољавајућа ефикасност, јер су снаге које су у конфликту наносиле штете и патње цивилном становништву биле брже и флексибилније у односу на претњу мировних снага. Иако су мировне снаге у Босни, након три године инволвираности у спречавање етничких секташких сукоба, ојачале војну компоненту и почеле да потискују локалне снаге у конфликту, највећи део операција “етничког чишћења” успјешно је изведен у прољеће 1992. године. Аутор закључује да су канадски стратеги, на примеру Западног Балкана, схватили да успешност мисије одржавања мира зависи, не само од постигнутог политичког консензуса алијансе која реализује операцију, већ такође и од брзине реакције.

У вези са канадском интервенцијом на Косову 1999. године у оквиру НАТО-а, аутор оцењује да је то значајан спољно-политички заокрет Канаде на међународној сцени. О истиче да, иако је Канада подржала интервенције у Сомалији и Заиру, те су мисије имале примарно за циљ да обезбеде помоћ угроженим појединцима и њиховим заједницама у државама у којима је дошло до распада централне државне власти. Међутим, он подвлачи да је у косовском случају, канадска влада подржала НАТО интервенцију у једној сувереној држави, мимо воље њене легитимне владе. Посебно је значајно, наводи аутор, да НАТО интервенција на Косову, уз учешће Канаде, није одобрена од Савета Безбедности УН, и самим тим има веома споран међународни легитимитет. Показало се да је имплементација агенде људске безбедности, преко хуманитарне интервенције, веома спорна и да не производи жељени резултат.

Аутор износи веома значајно запажање да су кризе у Босни и на Косову у пресудној мери утицале на даљи развој северно-атланске заједнице безбедности, у периоду након Хладног рата. Тако аутор наводи да су од избијања оружаног конфликта у БИХ, УН су покренуле широку дипломатску кампању, која је требало да укључи све релевантне регионалне актере који би се могли ефикасно укључити у операцију одржавања мира у тој југословенској републици. У оквиру те кампање у процес је укључена НАТО алијанса, као регионална и доминантна војно-политичка организација у том дијелу Европе. Са ширењем конфликта у БИХ дошло је до све већег повећања војног ангажовања НАТО-а, у вези са стратешком орјентацијом Алијансе за значајније и перманентније војно присуство на овом подручју. Одлуке Алијансе, у вези са употребом ваздушних војних удара у циљу заштите коалиционих снага, као и успостављања зона безбедности у муслиманским енклавама су указивале на ту орјентацију, да би комплексном војном операцијом, која је била усмерена против босанских Срба 1995. године потврдила стратешки интерес. Војна интервенција НАТО снага на СРЈ 1999. је и дефинитивно потврдила тај стратешки интерес НАТО савеза.

У дисертацији је изведена јасна аргументација да НАТО интервенција на Косову 1999. године не може имати атрибуте хуманитарне интервенције, иако је то веома важно за међународни престиж Алијансе, управо због чињенице да није добијена сагласност Савјета Безбједности УН-а. Тако аутор истиче да ако је сврха хуманитарне интервенције смањење људских патњи на што мањи ниво, онда би се случај војне интервенције НАТО-а на Косову тешко могао довести под овај појам. НАТО је ризиковао веома мало ради страдања цивила и пружао је подршку ОАК у борбама са снагама српске полиције и ВЈ. Како статистичко поређење страдања цивила прије и након интервенције НАТО-а упућује на закључак да је хуманитарна криза вишеструко увећана током и после НАТО интервенције, онда акција НАТО-а у целини тешко може да има значење хуманитарне интервенције.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

На крају, у закључном разматрању, кандидат је направио систематизацију резултата истраживања до којих је дошао у напред датим деловима научног истраживања. Он је у овом делу изнио низ вредних опсервација у циљу завршне синтезе резултата ове докторске дисертације.

Тако је, у складу са његовим базичним уверењем да идеје и вредности одређују склоности и делање у политици, дошао до закључка да је идеологија либералног интернационализма у великој мери определила курс канадске спољне политике на Западном Балкану током деведесетих година прошлог века.

Исто тако, кандидат је закључио да је Канада, применом „меке моћи“, преко „дипломатије нише“, имала запажену улогу и утицала на доношење одлука у вези исхода хуманитарних интервенција у насилним конфликтима у овом региону. По њему, томе је послужила спољно-политичка агенда људске безбедности, преко кооперативних механизма у оквиру УН, НАТО и ОЕБС, као и преко јавне дипломатије, сарадње са међународним НВО и класичне билатералне дипломатије. Имплементацијом Агенде на Западном Балкану, аутор закључује да је Канада у односу на друге „средње силе“ у светској политици, као што су Аустралија, Јужна Кореја или Турска, достигла већи међународни углед у односу на поменуте државе са упоредивим националним капацитетима и величином „тврде моћи“.

Аутор извучи вредан закључак да је Канада успешном имплементацијом спољно-политичке агенде људске безбедности на поједине области међународног права и међународне безбедности, као што је формирање Међународног кривичног суда и доношење Конвенције о забрани употребе нагазних пешадијских мина доказала да је могуће применити етику на међународну политику, али да исто тако примена другог дела те агенде, који се односи на хуманитарне интервенције на Балкану, није тако успешна у моралном смислу.

Кандидат у закључном разматрању истиче одговорност водећих западних сила, укључујући Канаду, за исход ратова током деведесетих година на Западном Балкану, зато што су те земље биле у поседу диспропорционално велике количине политичке моћи и тако поседовале асиметричне капацитете за интервенцију и рјешавање конфликта у датој Регији.

Исто тако, аутор закључује да су доминантне идеолошке премисе пресудно утицале на креирање агенде људске безбедности канадских либерала током деведесетих година и њену имплементацију у околностима пропадајућих и пропалих држава на Западном Балкану. Дјелимични учинак Агенде објашњава се због „конструкционе грешке“ либералне парадигме, која превиђа локалне особености друштвених, економских и политичких односа и као последицу имамо деловање „закона нежељених последица“.

Кандидат је даље дошао до закључка о деловању тзв. „Аксворти фактора“ у спољној политици Канаде, управо због несразмерно великог утицаја овог канадског министра спољних послова у креирању и реализацији спољно-политичке агенде људске безбедности, како на глобалном плану, тако и на простору Западног Балкана током друге половине деведесетих година.

Аутор је закључио на примеру сукоба у Медачком цепу током рата у Хрватској, да су канадске снаге, и поред идеолошких, политичких и стратешких ограничења мировне мисије, добром мотивацијом и оперативном припремљеношћу снага на терену могле да трансцендирају изнад тих ограничења и околности, и тако успјешно имплементирају тактику одвраћања једне стране у сукобу војним средствима.

Кандидат даље закључује да ако је циљ тзв. хуманитарне интервенције на Косову 1999. године био заштита угроженог становништва од прогона и насиља централне власти, онда је студија случаја коју је аутор спровео, показала да су интервенционисти, прекомерном употребом силе преко екстензивних ваздушних удара постигли супротан ефекат- огромно повећање прогона, насиља и патњи цивила.

Кандидат даље закључује да је у односу на постављени хипотетички оквир потврђена прва помоћна хипотеза да је идејни фактор био доминантан приликом формирања спољно политичке агенде људске безбедности канадске владе. Исто тако, потврђена је и друга помоћна хипотеза да је специфични конфликтни контекст Западног Балкана утицао на учинак спољно-политичке агенде људске безбједности канадске владе. Међутим, ауторова основна хипотеза да постоји позитивна корелација између принципа и циљева канадске спољно-политичке агенде и њеног учинка на очување мира на Западном Балкану, потврђена је само у једном делу. Канада је, као међународно препозната „средња сила“ у међународној политици, кроз мултилатералне механизме глобалних и регионалних организација, како у свери велике политике, тако и преко добре организације у мисији УНПРОФОР-а, дала значајан допринос успостављању мира у Хрватској и Босни у периоду од 1991. до 1995. године. Међутим, ангажман Канаде у косовској кризи 1999. године донио је врло проблематичне резултате, гледано из перспективе хуманитарног учинка и примјене несразмјерне силе, као и перспективе међународног легитимитета за једну такву војну операцију. Учинак Канаде у обе фазе овог ангажмана на Западном Балкану у каначници је био условљен мандатом међународних организација, у првом реду УН-а и НАТО-а. У тим мултилатералним напорима ових субјеката политички циљеви нијесу били јасно дефинисани и усклађени са безбедоносним методама и мјерама. Управо је усклађивање и синхроност политичког и безбедоносног фактора био неопходан предуслов за жељени успјех канадске мисије.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Анализа и тумачење резултата истраживања је јасно, студиозно и оригинално. Стручна и научна анализа обухвата све кључне аспекте од значаја за проблематику истраживања. Истраживање „Учинак Канаде у конфликту на Западном Балкану (1991-1999)“ карактерише потребан квалитет у садржинском и структурном смислу, али и у погледу стила и јасноће излагања. Спроведено емпиријско истраживање је у складу са свим методолошким захтевима, а оно се посебно одликује аутентичношћу, обухватношћу и апликативношћу.

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме
Дисертација је у потпуности урађена по методологији, плану и садржају који је дат у пријави теме и који је одобрен у поступку оцене подобности кандидата и теме докторске дисертације.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе
Дисертација садржи све битне елементе предвиђене за овакву врсту радова.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци
Оригиналност и допринос докторске дисертације се огледа у томе што ће исти бити незаобилазно разматран и коришћен у будућности. Такође, кандидат се поделио за истраживање теме која до сада није у интегралној форми обрађивана у нашој и иностраној теорији међународне безбедности и обрадио је на методолошки адекватан и систематичан начин.

Адекватним истраживачким поступком кандидат је испитао своју генералну хипотезу о степену корелације између мотива и циљева канадске агенде људске безбедности и оствареног утицаја те агенде на Западном Балкану током деведеситих година прошлог века.

Кандидат је у свом истраживању успешно идентификовао и представио релевантне ауторе и репрезентативне радове, чиме је успешно направио целовит приказ предмета истраживања.

Кандидат је у свом раду реализовао научни и друштвени циљ истраживања.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања
Ова дисертација нема недостатака, који би битно умањили њену вредност.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

Имајући у виду предмет и циљ докторске дисертације, значај и актуелност истраживања, његов обим и домет, као и методолошки приступ истраживању, њен хипотетички оквир и потврђеност хипотеза, као и научни допринос теорији и пракси, Комисија предлаже Наставно-научном већу Правног факултета за привреду и правосуђе у Новом Саду да прихвати извештај о позитивној оцени докторске дисертације кандидата **Драгана Божовића**, под насловом „Учинак Канаде у конфликту на Западном Балкану (1991-1999)“ и предложи Сенату Универзитета Привредна академија у Новом Саду да се исти усвоји и одобри јавна одбрана.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

1. Проф. др Драган Симеуновић, коментор

2. Проф. др Жељко Бјелајац, члан и ментор

3. Др Мина Зиројевић, председник Комисије

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.